This volume was donated to LLMC
to enrich its on-line offerings and
for purposes of long-term preservation by

Hawaii State Archives

HE

KUMU KANAWAI,

A ME

KE KANAWAI

HOOPONOPONO WAIWAI,

NO

KO HAWAII NEI PAE AINA.

NA

KAMEHAMEHA III

I KAU.

Honolulu
1840.

KUMU KANAWAI,

NO

KO HAWAII NEI PAE AINA.

Ua hana mai ke Akua i na lahuikanaka a pau i ke koko hookahi, e noho like lakou ma ka honua nei me ke kuikahi, a me ka pomaikai. Ua haawi mai no ke Akua i kekahi mau waiwai like, no na kanaka a pau, me na'lii a pau o na aina a pau loa.

Eia kekahi mau waiwai ana i haawi like mai ai i kela kanaka keia kanaka, i kela alii keia alii; o ke ola, o na lala o ke kino; o ka noho hoopaa ole ia, a me ke keakea ole ia, o na mea a kona lima i hana'i, a me na mea a kona manao i hooponopono ai.

Na ke Akua mai no hoi ka oihana alii, a me ka noho alii ana i mea e malu ai; aka, i ka hana ana i na kanawai o ka aina, aole pono e hanaia kekahi kanawai hoomalu alii wale no, a hoomalu ole i na makaainana. Aole hoi e pono ke kau i ke kanawai hoowaiwai i na'lii wale no, a waiwai ole na makaainana; a mahope aku nei, aole loa e kauia kekahi kanawai ku e i keia mau olelo i oleloia maluna, aole hoi e auhau wale ia, aole e hookauwaia, aole e hoohana wale ia kekahi kanaka ma ke ano ku e i ua mau olelo la.

Nolaila, e hoolahaia aku ai keia olelo, i mea hoomalu like i na kanaka a pau a me na'lii a pau o keia pae aina; i keakea ole ai kekahi alii i kekahi o na makaainana, a like hoi ka malu o na'lii, a me na kanaka malalo o ke kanawai hookahi.

Ua hoomaluia ke kino o na kanaka a pau, a me ko lakou aina, a me ko lakou mau pahale, a me ko lakou waiwai a pau; aole hoi e daweia kekahi mea, ke oleloole ia kela mea ma ke kanawai. O ke alii e hana i kekahi mea ku e i keia Kumu kanawai, e pau kona noho alii ana ma keia pae aina o Hawaii nei, ke hoomau ia malaila, pela na kiaaina, a me na luna a me na konohiki a pau.

KANAWAI HOOPONOPONO WAIWAI.

NO KA AUHAU O KE KINO.

Elua no auhau ma ke aupuni o Hawaii nei, o ke Dala ma ke kino, o ka puaa ma ka aina, o laua ke ana o ka hookupu, he waiwai e ae no, kekahi ke ole laua. Penei ka auhau ana:

O ke kane,	$1. 00.
O ka wahine,	50.
O ke keiki kane,	25.
O ke kaikamahine,	12½.

Oia ka auhau ma ke kino o na kanaka, a me na keiki i hala na makahiki 14, aole na elemakule a me na mahine. Ina i loaa ole mai ke dala a kekahi i ka wa e haawi mai ai kela mea keia mea i ka lakou hookupu, a hala na malama i oleloia'i ka hookupu, mai ka la makamua o Dekemaba a i ka la hope loa o Feberuari, a i hala mawaho o na la hope loa la o Feberuari, alaila, e hoouluia'i ke kane e like me ke ano o na dala elua, pela no hoi ka oi ana aku o ka hookupu, a na mea malalo iho o ke kane, ma ka waiwai ku pono i ka makemakeia e ke dala; aole na mea ponopo wale, a make wale paha.

NO KA AUHAU O KA AINA.

2 Eia ka auhau o na iliaina iloko o na Ahupuaa, a me na Ahupuaa; aole auhau moku; aole auhau Kalana, aole auhau Okana, aole no hoi he Poko. Eia aole no na auhau:

O ka iliaina nui, 1 Puaa anana,
O ka iliaina uuku iho, 1 Puaa i ka muku,
O ka iliaiuukuloa, 1 Puaa i ka iwilei,

Ina i ole ka puaa anana 10 Dala,
Ina i ole ka puaa muku 7½ Dala,
Ina i ole ka puaa iwilei 5 Dala.

A i loaa ole ka puaa anana, a me ka 10 dala, i ehu puaa iwilei i ole ia, eha puaa haiwa, a i ole ia, i waiwai e ae e like me ke ana o ka puaa anana, a i ole ia, alaila, e minauia ke konohiki a me na hoaaina, a akaka ka mea nona ka hewa, oia no ke hemo, ina hoi i like pu ka hewa o ke konohiki me

na hoaaina a pau, no ka mea, he waiwai no ka aina na ke konohiki a me na hoaaina ka nele, o ka hookupu, he hoino aina maoli no ia, a me ka palaualelo. Eia ka uku e hana lakou i na wahi ino o ka aina a maikai, i na malama ekolu, alaila hemo. Pela no hoi ka hana ana o ka auhau, a me ka hemo ana o na iliaina malalo iho o ua ili nui la. Aka, o na Ahupuaa i aikupono ole ia mai ka wa kahiko loa mai, aole kekahi mea i ike e ola ana, i keia auhau hou ana o ka aina; ina he Ahupuaa nui, 2 Puaa anana, ina he uuku iho, 1 Puaa anana, ina he uuku loa, 1 puaa muku; ua like no ka imi ana o ka auhau, a me ka hemo ana me kona iliaina

Eia ka mea e akaka pono ai, a e like ai hoi ka auhau; e kauia na puaa hookupu a pau ma ka paona, o ke anana, 333 paona ke kaumaha; o ka muku, 250 paona; o ka iwilei, 167 paona. Oia ke ana kupono o na puaa auhau a pau. Ina i oi aku na paona o ka puaa anana, a me ko ka muku, a me ko ka iwilei mamua o ke ana pono o lakou a pau; alaila, e haawi aku ka loa i na keneta o na paona i oi aku mamua o na paona i anaia'i; pela no hoi e haawi aku ai na konohiki i na keneta i emi mai ke kaumaha o ka puaa mahope o na paona i haiia'i ma ke kanawai.

Eia keia, o na aina a pau i hemo i ka makahiki mai Hawaii a Kauai, e hai mai na Kiaaina i ke alii nui ia mau aina, a nana ia e haawi aku e like me kona makemake, e hoolimalima paha, no ka poe nele aina ole paha, aia no i kona manao ia.

KA NOA ANA O KE KAI.

3 Eia kekahi, o ke kai o na aina mea kai a puni; mai Hawaii a Kauai, na haawi ke Alii nui i kekahi mau kai no na makaainana, no na konohiki mea kai no hoi kekahi, no ke Alii nui kekahi. Ua hoi aku na lihiaina a pau o kela aina o keia aina i laweia'i e ke Ahupuaa, a e ka Okana, a e ka moku, a e na Alii paha; ua hoi aku la no ka poe aina

mea lihi mamua. E hoopololei loa ka noho, a me ka hana a ka moku, a me ka Okana, a me ke Ahupuaa, a me ka ili a kona iho. Mai kii wale aku kekahi i ke kauwahi o kekahi, no ka mea, eia ka olelo ai-iwaena o lakou; Ina i lawe wale kekahi i ke kauwahi lihi o kekahi, ua lilo aku ia aina, no ka mea nona ka lihi i laweia'i e kekahi o lakou; oia no ka uku o na lawe lihiaina, o ka lilo aku oia aina no ka mea nona ka lihi i laweia,

Na ka luna hooponopono auhau wale no e olelo ia lakou. Aka, o na aina mea kai mai Hawaii a Kauai; eia na kai a ke Alii nui i lawe ai, a haawi aku no na makaainana, o na kai mawaho aku o kua nalu; O ke kai o kilo hee; O ke kai lu hee; O ke kai malolo; O ka moana. O ke kai hoi mai kua nalu a hiki i kahakai no na konohiki. Aka, i komo ka ia a na konohiki i hoomaluai i loko o na kai i haawiia ai no ka makaainana; oia ia hookahi wale no ke kapu, aole na ia e ae. Ina o ka hee, oia wale no, ina hoi he ia e ae, oia wale no, aole hoi ka hee. Pela wale no ma ia wahi aku a ia wahi aku, a puni keia pae aina. Ina o ka hee, oia wale no; ma ke kauwahi aku hoi, ina he ia e ae, oia wale no, aole hoi ka hee. Ina i lawe kekahi o na makaainana i ka ia a na konohiki i hoomalu ai; eia ka uku o ia mea, elua makahiki ona e lawaia ole ai ma na kai a pau loa; e hoolaha koke aku na konohiki i ka lawe ia i hoomalu ia ma na wahi a pau o na konohiki ma ia wahi aku a ia wahi aku; o lawaia auanei oia ma na kai e aku. Ina hoi he nui na ia e ae maloko o ke kai a na konohiki i hoomalu ai no ka lakou ia; e lawaia no na makaainana o ia aina iho no, aole na mea e aku, o lawe ia auanei ka ia a ko lakou konohiki i hoomalu ai e hai mai; i hookiki hapa kolu o ia ia e haawi aku ai na na makaainana na ke konohiki o lakou. Eia kekahi; Aole loa e ohiia ka ai a na makaainana e lawaia'i na na kai i haawi ia no lakou, aole waa hokua; aole hoi waa kapu.

Ina i ohi na konohiki mea kai i ka ia a na ma-

kaainana i lawaia'i ma na kai i haawi ia no lakou; eia kona uku, i hookahi makahiki o kana ia i kapu ai na na makaainana o kona aina iho no; e hoolahaia ma na wahi a pau, i ikeia ke konohiki ohi ia a na makaainana.

Ina i hoomalu na konohiki i ka lakou ia a hiki i ka wa pono e lawaia'i, e lawaia no kela kanaka keia kanaka a loaa ka ia, penei ka mahele ana, i hookahi hapakolu o ka ia na ka lawaia, elua hapa kolu na ke konohiki, ina i komo ka waa i hookahi hapa kolu o ka waaia na ka lawaia, elua na ke konohiki. Ina i ohi ke konohiki i ka ia a na lawaia a pau loa, aole a ka lawaia; ua like no ka uku me ka ohi ana i ka ia lawaia a na makaainana.

O NA KAI KAPU.

4 Eia keia; o na kai i ike pono ia e na kanaka e noho nui ana na ia, a hiki i ka wa pono e kii aku ai na lawaia; e hoomalu hoi ka luna hooponopono auhau ia mau kai na ke Alii nui. Eia na kai ma Oahu i hoomaluia na ke Alii nui, o Kalia 1; o Keehi 2; o Kapapa 3; o Malaeakuli 4; o Pahihi 5. Eia hoi ko Molokai, o Punalau 1; o Ooia 2; o Kawai 3; o Koholanui 4; o Kaonini 5; o Aikoolua 6.* Eia ko Lanai, o ke aku o Kaunolu 1; o ka uhu o Kaohai 2; Eia ko Maui, o ke kuleku o Honuaula, a me na wahi e ae no o Maui. O na koa Ahi no ko Hawaii; o ka ia ku no hoi ko Kauai, i komo na waa elua i ka ia, a hiki i ka nui loa. Aole ka waa hookahi. Pela wale no na ia ku a pau o keia pae aina no ke aupuni. Oia na ia a na luna hooponpono auhau e hoomalu ai na ke Alii nui; a i hiki i ka wa pono e lawaia'i, ua like no ka mahele ana me ka ia a na konohiki i hoomalu ai.

Ina i ohi ka luna hooponopono auhau i ka ia a ka lawaia a pau loa, aole a ka lawaia; eia kona uku he 10 dala, a me ka pau o kona olelo ana i ka ke Alii nui auhau. Ina hoi na ke Kiaaina mai ka ohi a pau loa ka ia a ka lawaia; e pau hoi kona noho Kiaai-

* A penei: o Waiokama 6; o Aikoolua 7; o Heleiki 8.

na ana; e noho konohiki hoi oia, aole hoi e pau ka noho luna ana o ka loa. Ina i hiki i ka wa e hoomalu ai ka luna auhau o ka loa i ke kai a puni ka moku, no ka ke Alii nui mau ia, a no ka na konohiki ua pono ia kapu-ana.

Aka, o na kai mawaho aku o kua nalu a hiki i ka moana, aole loa ia e kapuia. Ina o ka ia a ka loa i hoomalu ai, a me ka na konohiki iloko o ia mau kai, oia no na ia kapu; ua akaka ka uku o ka lawe ia i hoomaluia ma na lalani maluna.

NO NA LA KOELE.

5 O na la koele o ka hebedoma koele o ka malama, i ka hebedoma mua, elua la koele o ke Alii nui, hookahi o na konohiki; a i ka lua o ka hebedoma koele, hookahi hoi o ke Alii nui la koele, elua hoi la koele o na konohiki. Aia no i na makaainana ko lakou mau hebedoma elua. Aka, i na he hana nui no ke aupuni, a he mea hoi e pono ai na kanaka, he 12 hoi la hana o ka malama, e pa koluia na la hana o ko na makaainana mau hebedoma, a paa ia hana, apau paha; alaila pau. Aka, i na he hana e waiwai ai na'lii wale no, a me na konohiki, ai moku, ai okana, ai kalana, ai Ahupuaa. ai ili, ma ko lakou mau la wale no i loaa aku i ke Alii nui, o na poalima o na hebedoma koele me kekahi poaha, ma ia mau la wale no e hana'i na makaainana i waiwai no na konohiki; e hoopololei loa ka hana a na konohiki ma ko lakou mau la. Pela no hoi e hana'i na luna hooponopono auhau i waiwai no ke Alii nui ma kona mau la. Ina he hanama na konohihi, a me na'lii i ae ai e hana na ke Alii nui, e huiia ko lakou mua le me ko ke Alii mau la no ia hana; (aole ko na makaainana) pela no hoi e lilo aku ai kekahi mau la o ke Alii nui no na konohiki. Ua like pela ke kuai ana aku i ko ka makaainana mau la. Eia ka uku o na konohiki, a me na'lii i hana i kekahi mau la o na makaainana, a haawi ole aku i kekahi mau la o lakou; eono malama e hana ole ai na hoaaina i ka hana a na hakuaina i hana pela.

Eia hoi ka uku o ka mea hele ole i na la koele o ke Alii, a me ko na konohiki, i hookahi hapalua, a ke kanaka hookahi. Ina i hiki mai ke kanaka i ka aina awakea, lie hapaha ka uku, ina hoi mahope iho o ka hina ana o ka lepa a ka poe luna, alaila hiki mai ke kanaka e uku i ka hapa walu, Ina i ko ke Alii nui la ka noho ana, e uku i ke Alii nui, ina i ko na konohiki mau la, i na konohiki no hoi e uku ai; o na hoaaina a me na lopa a me na mahi kihapai, o lakou no ke uku i na konohiki o ko lakou iliaina iho no, a o ke Ahupuaa paha. Pela no e hoo uku ai na konohiki o ka moku, a o ka okana, o ke kalana, a o ka Poko paha, ma ko lakou mau hoaaina, mau lopa, mau mahi kihapai ponoi iho. Aole i ko na Kupono; o lakou no ke uku i ko ke Alii nui la hana ke hele ole i koele. Ina he hana no ke aupuni, a he mea hoi e pono like ai na makaainana, a me na'lii, a i ka ai hoi la hana o ka malama; oia ka hana e pau loa i na kuewa, a me na hoopiiwale i ka uku i ka hapalua ke hele ole ia hana. Aka, o ka mai a me ka mea oia i noho i na mai la, ma ka hookolokolo ana a ka poe luna e pakele ai i ka uku ka poe i noho ai no ka mea mai; o ka mea i hele i hai ole mai, he hapalua ka uku; he hapaha ka ka mea i hai mai i kona hele Ina i manao kekahi kanaka e kaawale loa i ka hana, pono ia ia e olelo aku i ke konohiki e, oia kana e uku ai eiwa dala no ka makahiki, 4½ na ke alii, 4½ na ke konohiki, alaila kaawale loa ke kanaka, aole ia e hele i ka hana a ke alii, aole i ka ke konohiki Ina o na elemakule i hooleia ka hookupu i ka makahiki, aole no lakou e hele i na la koele o na konohiki, a me ko ke Alii nui, a me ko ke aupuni. E noonoo na mea a pau i kapaia he konohiki; a he Kiaaina; a he luna hooponopono auhau; ma ka waiwai ku pono ia aina iho, pe'a no ma ia aina 'aku a ia aina aku a puni na moku; oia no ka lakou e olelo ai i ko lakou mau hoaaina e hana a nui, ina hoi he mea ulu, e kanu a nui loa. Ma ko na konohiki mau la e loaa'i ko lakou waiwai, a

me ko lakou hemahema a pau. Ma ko ke Alii nui mau la no hoi e loaa'i kona waiwai, a me kona mau hemahema a pau. Pela no hoi e waiwai ai na makaainana i ko lakou mau hebedoma, e paipai aku ke konohiki i ka hana a kona mau makaainana i waiwai ai ka aina. Eia keia, o na koele a pau, elua wale no manawa e hoomaha'i ka poe e hana ana, o ka aina kakahiaka, a me ka aina awakea; ina i no ho wale ae kekahi i ka wa e hana ana kekahi poe; eia kona uku, elua la e hana'i ma ka hana e ae A i ka hora ekolu pau ka hana, a i ka hora eha e heluhelu ai na luna i ke kauwahi o ke kanawai.

NO KA POE HANA A ME KA POE HANA OLE.

6. O na kanaka a pau e noho ana maluna o ka aina, ua paa ko lakou mau inoa i ko lakou hakuaina, aole lakou e haalele wale i ka aina o ko lakou hakuaina, aole hoi na hakuaina e pai wale i kona mau hoaaina, ua hewa ia mau mea i keia kanawai. Aka, i nahelehele ke kauwahi pono o ka aina, a ike ka hakuaina ia wahi helehele mahope o ka makahiki mua, a me na maluna eono o ka laha ana'e o keia palapala auhau, e hana iho ka mea nona ia wahi, a maikai, i kahi ana i hoonahelehele ai no ka hakuaina ia wahi; oia ka uku o ka hoonahelehele aina a pau mai o a o. Pela no hoi ka hakumooaina i kona mau lopa.

E na hakuaina, mai hookaumaha i ko oukou mau hoaaina, mai hoohewa wale aku ia lakou me ka hewa ole, no ka pono o ka lakou hana ana. Ina i hana ke konohiki pela i kona mau hoaaina me ka hewa ole a hemo; e uku oia i hookahi puaa anana na kona mau hoaaina a me ka hemo ole o lakou. Nolaila, aole na hakuaina a me na konohiki, a me na hakumooaina e hana pela i ko oukou mau lopa; mai lawe wale i ka lakou mea kapu a me na mea hanai, aole i haawiia mai ia oukou, aole ia mau mea wale, i na mea no a pau aole i haawiia na oukou. O ka mea i loaa noloko mai o ko oukou mau la o ka ou-

kou ia, oia ka pono o na hakuaaine e uku ole ai.

Eia keia, o kela mea aina o keia mea aina o ke aupuni a pau o Hawaii nei, e hooikaika i ka hana me ka manao e loaa mai ka waiwai nona iho, a no ka pono a me ka malu o ke aupuni. O na kanaka aina ole, aole i mahi kihapai, aole loa no he wahi mahiai: a i manao lakou e hana i loaa ko lakou makemake, e noi aku i na konohiki a i ke kiaaina a i ke Alii nui paha, ma na wahi kaawale o ka aina, aole i hanaia a maikai e ke kanaka, e haawi aku no wau ia wahi no lakou. Na ka poe mea aia no e kokua i kekahi hemahema o ia poe a me ke Alii nui; aole lakou e hana i na la koele o ke Alii, a me ko na konohiki a hala na makahiki ekolu; alaila, e hele ai lakou e hana ia mau la. Aka, i kokua ole na mea aina, a me ke Alii nui ia lakou, a maikai ua aina uahelehele la, a ai paha i ka mea kanu me ke kokua ole ia; eha makahiki o lakou e hele ole ai e hana i na la koele o ke Alii nui, a me ko na konohiki, ma hope o ia mau makahiki e hele ai i koele, a me ka auhau ia lakou, Aka, o ke dala o ke kino, e hookupu mai no lakou. Eia kekahi, o na makua i lehulehu na keiki eha paha, aole i lilo i na makamaka o laua kekahi mau keiki, ua kaumaha loa laua, aole ia makuakane e hele i ka hana o na la koele a pau o ke Alii nui, a me ko na konohiki mau la, aole laua e hookupu dala i ka makahiki hookupu hapalua; a i ka makahiki hookupu dala okoa, e hookupu hapalua mai laua, oia ka olelo o na mea keiki eha, a ekolu paha i kaawale ole aku kekahi keiki, o ka malama pono i na keiki ko na makua pono. Ina hoi elima, a eono, a hiki i ka nui loa o na keiki a kekahi mau makua, e hana'i ana me ke kaawale ole aku o kekahi mau keiki, aole loa na makua e auhau ia'ku i ka hookupu dala o ka makahiki, aole e hana i na la koele a pau loa, a hiki i ka wa e loaa'i ka hana a na keiki, oia ka makahiki 14, oia ke kolu o na makahiki hookupu hapaha, a hiki i ka 16 o ka makahiki pau ka hookupu hapaha ana, elua makahiki hookupu hapa-

lua, a hiki i ka 18 pau ka hookupu hapalua ana, elua makahiki hookupu ekolu hapaha, a hiki i ka iwakalua, ua kanaka makua ia; pela no hoi ka hana ana i na kaikamahine a hiki i ka iwakalua o ka makahiki, ua wahine makua. O ka hoomahuahua hou aku i kahi aina o na makua i lehulehu na keiki, oia paha ka mea e mama iki ai kekahi kaumaha o na makua, a e noho oluolu ai lakou. Eia keia, o ke kanaka hookahi i lehulehu ka poe nawaliwali o kona hale, ua hiki paha i ka ha ka poe nawaliwali; e hai ae i ka poe luna auhau, a ike pono ia he kaumaha loa ia kanaka; aole ia e hele i ka hana i na la koele o ke Alii, a me ko na konohiki, e malama pono ia i ai na lakou, e hoomahuahua hou ae i kona aina i maona lakou. E hookupu hapalua ia i ka makahiki hookupu dala okoa, aole ia e hookupu i ka makahiki hookupu hapalua, a hiki i ka wa e kaawale ai kekahi mea nawaliwali mai ona aku, ua mama ia, e hookupu no, a e hana, ke kaawale loa ia. Eia ka olelo no ka poe ikaika i ka hana o na konohiki; o na hoaaina; o na hakuaina; o na lopa, me na alo alii; o na kuewa hele wale me na kaaowe. O ka hana hookahi wale no ka pono i keia palapala; o ka hana me ka lana o ka manao i ka mea nana e kokua i ka ua mai ka lani mai, oia ka mea e pono ai ka poe e noho hana ana ma ke aupuni o kakou. Aka, o ka mea palaualelo, e hoohilahila aku ka poe hana ia ia, a e hookaulana i kona inoa ma ia wahi aku a ia wahi aku, a puni ka moku, a i manao lakou e aua i ka ai no kona palaualelo, aole au e hoohewa i ka poe i hana pela no ka mea palaualelo. Ina i hookipa kekahi konohiki, a he alii paha i ua mea palaualelo la; ua hoohilahila oia i ka poe hana, ekolu malama e hana ole ai na hoaaina i ka hana a ua hookipa palaualelo la. Oia ka uku no ka hoolaka palaualelo; ma ka hana wale no e loaa'i kana ai.

NO NA KIAAINA A ME NA KONOHIKI.

7 Eia ka hana a ka ke Alii nui poe i haawi aku

ai i ka aina, aole lakou e hoonoho konohiki hou aku malalo iho o lakou maluna aku o na makaainana, e pau ia hana ana pela. O ka lehulehu o na hakuaina maluna aku o ka hoaaina hookahi; o ka hele ana mai o na makaainana i ka hana a na konohiki mai kahi loihi mai, a haalele aku i na mea a pau ma ka aina me ka pono ole; o ka hoopau aku i ka noho nui ana mai o na kanaka palaualelo me oukou, a me na wahine noho wale. O ka maihiili a na'lii, me na konohiki i na makaainana; o ka palala ana a ka poe hanohano i lilo wale mai ai ka ka poe ilihune; o ka hoouku hala ole ana a na aimoku, a me na konohiki i na makaainana i manao e imi i ko lakou mau hakuaina. O ka hoolimalima a ke konohiki i makemake ole ia mai e na hoaaina, a onou aku ke konohiki me ka hookaumaha wale aku; o ka hoouku like ole me ka hewa a ka poe hookolokolo kekahi; O na olelo o keia pauku, na kapaia he lalau wale; he lawe wale, he hao wale; he pakaha wale; he hooluhi wale; he hookaumaha wale; he alunu, Oia no ka mawae huna waiwai i ilihune loa'i ke aupuni. E pau keia hana ana a na Kiaaina, a me na aimoku, a me na'lii; aole loa e hana hou ia keia mau hewa iho loa ma keia hope aku. No ka mea, o ka mawae huna aina kai keia. Aole loa ka ke Alii nui poe konohiki a me ka lakou mau konohiki aku, e hana hou i na mea a pau i hooleia e keia kanawai. Ina i hana kekahi o ka poe i oleloia ma keia palapala i kekahi mea i hooleia e keia buke; eia ka uku, o ka pau o ka noho konohiki ana ma keia poe aina; o ka hapalua o ka waiwai ko ka poe imi waiwai, oia ka uku o ka poe i pale i na olelo o keia pauku.

Eia ka hana a na Kiaaina a me na konohiki, a me na luna auhau i kohoia'i no ka loa; o ka heluhelu pinepine i keja palapala imua o na makaainana i na la koele a pau o ke Alii nui, pela no hoi e heluhelu ai na konohiki imua o ko lakou mau hoaaina i ko lakou mau la koele; o ka hooponopono i kela mea i

keia mea o kona aina iho, e hana hoomanawa nui me ka manao no ke kino iho, ke hoakaka mai nei ka palapala Kalaiaina, "Aole e oluolu iki ka noho ana o ke kanaka hana ole. Aole e loaa ia ia kekahi mea nui maikai me ka hooikaika ole i ka hana. Aole e loaa i ke kanaka ka naauao me ka hooikaika ole i ke ao. Aole e loaa na mea e oluolu ai ke kino a e ola'i, ke hooikaika ole. Ina i manao ke kanaka i waiwai ma ka hooikaika wale no i ka hana e loaa'i. Pela no i loaa'i ke aupuni i na'lii ma ka hooikaika wale no i ka hana." Ke hai mai nei no ke kumuao a ke Akua i na kupuna mua o kakou penei. "Me ka hou o kou maka e ai ai oe i ka ai" Oia ka hana a ka poe i olelo nui ia ma keia kanawai, e noonoo i ke ano o na olelo e, i oleloia ma keia kanawai.

KA HANA A NA'LII I KA MAKAHIKI MUA.

8. Eia ka hana a na'lii malalo iho o ke Alii nui, i ka makahiki mua i hoolahaia'i keia kanawai; o ka heluhelu pinepine i keia palapala me ka noonoo i ke ano o na olelo maloko o keia Kumu kanawai hou o ke aupuni; o ka imi i ka mea e ikaika ai na makaainana ma ka hana, me ka lana o ko lakou manao e loaa ia lakou ko lakou hou; o ke kokua i na olelo o keia palapala i ano hou ae paha ka noho ana o ke aupuni; O ka noonoo i manawa no oukou e imi like ai i ka pono no na kanaka i oleloia no ke aupuni, a me ko oukou iho, a me ko na konohiki, a me ko na makaainana, a me ko na konohiki, a me ko na wahi e no a pau i aeia e noho ma keia pae aina, o ko lakou noho pono ana me ka oluolu, oia ka oukou hana e halawai ai me ke kukakuka i ka pouo no ka poe hana, a no hai ae no hoi; O ka hoopau aku i ka noho nui ana mai o na kanaka palaualelo me oukou, he mea no ia e hooluhi hou ai i ko oukou mau makaainana; O ka imi i mau luna noonoo i ka hana e like loa me keia palapala; i luna auhau no ka loa, a no ko oukou mau aina no hoi; O ka hoonoho aku i ka oukou mau keiki i ke kulanui o ke aupuni, a me

ko oukou kaikaina; O ka imi i ka pono a oi'ku mamua o ka malu a'u i lohe ai no keia pae aina, ia Kamehameha I, o ka hele o ka elemakule, a me ka luahine, a me ke keiki a moe i ke ala; O ka hoopau ae i ka noho naaupo ana o na konohiki, a me na luna auhau aku i na makaainana, nolaila mai ke kaumaha i hana ole ai ka poe hana, a i ilihune loa'i ke aupuni: O ke pale loa aku i na mea e ku e ana i keia olelo; O ka malama pono i na kokua nana e pale aku ka enemi o keia pae aina; O ka hoopau ae i ko kakou makee, nolaila paha ka lawe wale i ka ka poe ilihune; O ke aloha maoli aku no kekahi i ka poe i hooikaika loa ma ka hana, a puepuehu ae i ka makani kahi welu ma ko lakou mau ai, o ka poe palaualelo e noho ana me kakou, ua aahu lakou i ka mea maemae a na makaainana i luhi ai. Nolaila, ea! E aloha aku oukou ia lakou e like me ka olelo a ka mea nana ka berita a oukou i hoohiki ai. "E aloha aku oukou ia hai e like me ko oukou aloha ia oukou iho." Oia ka hana a na'lii e noonoo ai a e mau ai hoi ka noho alii ana maluna o keia pae aina, e hoi nui aku ko kakou mau kanaka a pau i kuaaina e mahiai ai, a e imi i waiwei no lakou, oia ko lakou aloha ia kakou, oia paha ka mea e mama iki ae ai kekahi kaumaha o na makaainana o ke aupuni.

KA HANA A KA POE LUNA AUHAU.

9 Eia ka hana a ka poe luna auhau a na kiaaina i koho ai i mau luna noonoo no Kaloa, i ka makahiki mua i laha aku ai keia kanawai, e olelo hoakaka 'ku Kaloa i na konohiki ai moku, ai okana, ai kalana, ai ahupuaa, ai iliaina, e hana lakou me ka pololei i na la koele o ke Alii nui, ma ka waiwai kupono i ko oukou mau aina iho a puni ka moku. Aka, o ka pulupulu oia ka waiwai i olelo nui ia ma keia pepa, e kanu a nui loa i waiwai hou ia no keia pae aina. Oia ke kolu o na auhau a ka luna e olelo ai a puni ka moku, e like me ka paipai ana i ke

dala o ke kino a me ka puaa o ka aina, o ka pulupulu kekahi e olelo ai Kaloa, e nana i ke kanu ana ma ka pauku ahiku. Aka, o na waiwai e ae a pau, aia no ia i ka manao o na luna me na makaainana, ina e hana e loaa no ia lakou iho me na lana o ka manao nona iho; o ka pololei o ka auhau ana e like me ke ana kupono i keia olelo; o ka helu i na kanaka me na wahine a me na keiki i hookupu i ka mahahiki; o ka helu hookaawale i na elemakule, a me na luahine, a me na keiki i hookupu ole; o ka helu i ka poe make a me ka hanau i ka makahiki hookahi, oia ka mea e akaka'i ka oi ana, a me ke'mi ana o na kanaka o ke aupuni, a he mea no ia e kea'i ka nua a me ka uuku o ka waiwai hookupu.

Eia keia, e pau ka noho luna auhau ana, a me ka noho konohiki ana o ka poe naaupo, oia kekahi mea i kaumaha'i na makaainana, a i ilihune loa'i lakou, no ka walea i ka hooluhi walé aku a me ka loaa wale mai, nolaila paha ka palaualelo a nawaliwali ka hana a na makaainana i keia wa.

E ka'u poe konohiki i haawi aku ai i ka aina, e pau ko oukou noho naaupo ana maluna aku o na makaainana; o ikeia oukou e na luna auhau naauao i ke ano o keia palapala a na'lii i koho ai, na lakou e hoolilo i ko oukou noho konohiki ana i mea ole, a na'u no e haawi aku no ka poe e kokua ana i ka poe nawaliwali o ke aupuni; e loaa no i ka poe naaupo ko lakou uku, he ilihune, pela no e haawiia'i ko na konohiki e ae, mai ko na'lii a i ko na kanaka keia uku ana i ka ilihune, ke hana io lakou.

KA HANA A NA WAHINE.

10 Eia ka hana a na wahine a pau o keia pae aina; o ka hoomaemae i ko ka hale; o ke ao i na keiki i ka palapala, heluhelu, a me ka helu, o ke kakaulima, a me na palapala e ae a pau, o ka hoomalu pono i na keiki malalo iho o na kanawai o ka makua, a me ko ke ao ana, o ke alakai pono i na keiki ma ka pololei o ka hana ana, o ka haawi aku e komo i ke kula, a

oi aku kana hana ana mamua o ka na makua. Ina hoi he ike ole na makua i ka palapala, e haawi aku i ka lakou mau keiki na ka poe ike i ke ao, e kokua aku hoi na makua i ke kumuao e like me ke aloha o na makua i ka lakou mau keiki, pela ke aloha ana i ke kumuao.

NO KA HANA ANA I NA MEA HOU.

11 Eia keia, o na Kiaaina a pau, mai hana i ka mea kaumaha hou maluna o ka aina ma ko oukou manao iho; mai hoopili i ko oukou hoohewa ana aku i kekahi ma ka mea kupono ole i ka hewa i na kanawai o ke aupuni; mai kapilipili i ko oukou hooluhi ana i na makaainana na ke Alii nui, a ma na kanawai, mai hana oukou pela o ku mai auanei ko ke kuaaina imua o oukou e wanana mai lakou i ke ano o keia palapala. Nolaila, ea! Mai hana oukou i kekahi mea e ma ko oukou manao, me ke kakau ole o ke Alii nui i kona inoa malalo iho o ka oukou mea e olelo ai i na makaainana. Eia ka pono, ina i ike na Kiaaina i kekahi hewa e ulu ana, a he mea e ae paha, he mea hoi e pono ai ke aupuni, a me na makaainana ke hoomaluia, e palapala oia ia mea a hoolaha aku i na Kiaaina a pau, a ae like lakou, alaila, e haawi ae i ke Alii nui, a i kakau iho oia i kona inoa, alaila, ua lilo ia olelo no ke aupuni; oia ka pono ke olelo aku me ka hoohewa ole ia mai e na olelo hope o ka pauku mua, no ka mea, ua ae like ia keia mea a oukou i imi ai no ke aupuni. Aka, o na Kiaaina, a me na konohiki, a me na hakuaina, a me nalii i pale i na olelo o keia palapala hooponopono auhau a puni ke aupuni, a hana aku e like me he lawe wale la i ka ka poe ilihune, me he hooluhi la, a hookaumaha wale aku i ka poe hana, ma na hana e waiwai ai oukou, a e nele loa i ka poe i hoolkaika i ka luhi, a me ka wela o ka la; o ka hoopili ana o ka oukou olelo hooluhi i na makaainana me ka ke Akua olelo, o ka hoopai like ole i na makaainana ma ke ano o ke kanawai i hewa ai; o ka hookapu i ka hana a ke kanaka i imi ai i waiwai nona iho, a nui na kanaka

i hana ma ia hana, a ike oukou i ka waiwai, lawe ae la i aina me ka papa'ku i ka hana, ke hookupu ole mai ia oukou; o ka hookapu kapakahi e waiwai kekahi poe, a e ilihune kekahi poe i ka mea i manaoia e loaa like ia lakou, ke pono ka hana ana; o ka auhau a na konohiki o ka loa i ka waiwai o ka makahiki i ulu ole ma ia aina ke ole ka puaa a me ke dala; o ka hele ana mai o na makaaina o ka hana a na konohiki mai kahi loihi mai, ina i hana kekahi o oukou i na mea i hooleia ma keia pauku; eia ka uku, i hookahi hapakolu o kona mau aina mai o a o. Ina elua pale ana, elua hapakolu; ina ekolu pale ana, o ka pau no ia o kona noho waiwai ana o ka aina; e nana aku i ka pauku eiwa. O keia mau aina na ke Alii nui e haawi no ka poe hana, i like loa ka lakou hana me keia palapala. Oia ka uku o ka poe hanohano i pale i na olelo o keia kanawai hooponopono waiwai o ke aupuni.

Eia keia, o ka poe imi naauao ma na kuaaina a pau o keia pae aina i hiki mai ka palapala io'u nei, a io'u kuhina paha, a i ike makou ua pono, alaila, lilo ia olelo no ke aupuni, e kakau ka poe kuhina i ko lakou mau inoa ma ia palapala, a me ko ke Alii nui. Na lakou hoi e hookiekie ae i ka noho ana o ia mea imi naauao ma ia wahi, e noho luna hooponopono ia maluna o ia wahi; o ka hapa umi o ko ke Alii nui waiwai oia wahi, a me ka hapa umi o ko na konohiki waiwai o iu wahi, oia ka uku a ke Alii nui e haawi aku ai na ka poe i hana pela a puni keia pae aina, o lakou kekahi e olelo me na'lii i ka lakou ahaolelo.

Eia keia, o ka poe hana ma na kuaaina a pau i hana ikaika loa i ka hana i hana oleia mamua ma keia pae aina, a he hana hou hoi ia e waiwai ai ke aupuni, a me ka poe i manao e hana ma ia hana, a he hana hou ia i ka maka o na kanaka, eia kana olelo, aole ia e hele i na la koele a pau o ke Alii nui, a me ko na konohiki, aole hoi i na hana e ae a pau o ke aupuni, aole ia e auhauia i ke dala o ka makahiki

e haawi aku ke Alii nui i umi dala na kela kanaka imi hana hou ma keia poe aina ke hoomau ka hana ana, oia no ka ke Alii e haawi aku ai na ka poe imi hana hou ma ke aupuni a pau o Hawaii nei.

NO KA ILI ANA AKU O KA AINA I KA HOOILINA.

12. Eia kekahi, o na aina a pau o ka Kamehameha I. a me ka Kamehameha II. mau konohiki i haawi aku ai ia lakou, a i make lakou mahope mai o ka hoolaha ana o keia kanawai hooponopono auhau; e hai pono mai kona hooilina i ke Alii nui i na aina o ka mea i make, oia no ka manawa e haawi mai ai ka hooilina i hookahi hapakolu o ia mau aina no ke Alii nui. Pela wale no ka mahele ana o na aina a pau o ka poe i make a hiki i ka nui loa. Aka, i hiki ole mai ka hooilina o ka mea i make i ke Alii nui a he palapala paha, a hala na malama elua, e mahele hapalua ia na aina o ia hooilina, pela e maheleia'i kona hooilina a pau i lohe ole ke Alii nui ma keia hope aku. Ina hookahi no aina o ka mea i make no ka hooilina no ia, ina hoi elua aina, i hookahi hapalua o kekahi aina no ke Alii, pela ke kauoha ana o ka aina i keia wa e lohe ke Alii, a me kona mau kuhina, i na olelo a na hooilina a pau. Ina hoi aole loa he hooilina o ka mea i make, no ke Alii nui wale no ia aina a me kona waiwai a pau. Oia ka olelo o ka ke Alii nui mau konohiki, ua like no pela ka olelo ana o ka lakou mau konohiki aku ona makaainana. Aka, o ka aina o ke keiki makua ole, a me ko na wahinekanemake, a me ko na elemakule, e noho maluhia lakou malalo iho o na konohiki; mai hoopoina hoi na hooilina a pau o na makaainana i ka olelo i ko lakou mau hakuaina. Ina i lawe kekahi o ka poe i oleloia ma keia palapala, i ka aina o na hooilina pono a pau i hoomaluia, eia ka uku, i elua hapakolu o ka waiwai o ua aina la i loaa i ua konohiki hou la, i ka makahiki hookahi no ka hooilina; pela wale no ia e haawi ai i kela makahiki i keia makahiki, a hala na makahiki eha; alaila lilo

loa ia aina no ua konohiki hou la. Oia ka uku o ka poe kii aina i ke Alii nui i paa i ka hooilina o ka mea i make; Aka, i oi ka hana pono a ka hooilina mamua o ka hana a ka mea i make, aole ke Alii e lawe i kona, a me ko ka ke Alii mea i makemake ai.

NO KA MAHELE WAI.

13 Eia kekahi, o na aina a pau o kahi wai i hooneleia i ka wai mamua, a hiki i ka wa i laha ae ai keia hooponopono hou ana o ka aina, ma keia kanawai hoopololei loa e laha like ae ai ka mea a ke kanaka i hoonele ai. E haawi like i ka wai no na aina a pau oia wahi i hooneleia mamua i ka wai; O ka hoolikelike i na mea a pau a ke Akua i hoolako mai ai no ia wahi, i oluolu like ai ka manao o ka poe hana ma ia wahi, a ia wahi aku. E like no me ke ano o ka auhau ana o ka aina, pela no hoi ka nui o ka wai, no ka mea, aole keia palapala e hoonele kapakahi i kekahi poe, a hoowaiwai kapakahi i kekahi poe e like me ka oihana kahiko a hiki i keia la, ka waiwai o na konohiki a me ka poe palaualelo i noho me kakou, a ilihune loa na makaainana ka poe i hooikaika i ka luhi, a me ka wela o ka la, aole pela ka olelo o keia pepa; [ke hoohewa nei keia kanawai i ka oihana kahiko a ke Alii nui a me ka na alii, i ka na konohiki a me ka na luna auhau, ua pau ia mau hana aloha ole ana i na makaainana.] Ina i manao ke Kiaaina e hoomalu, e hoomalu like mai o a o; pela no ka hoolaha like ana o ka mea i hoomaluia, i loaa i kela kanaka i keia kanaka kona makemake e like me ko lakou ikaika i ka hana, oia paha ka pono i keia kanawai hooponopono waiwai o ke aupuni; aole e like me ka oihana kahiko o keia pae aina mamua, ka hookapu i mea e waiwai ai na'lii wale no, a me na konohiki, aole pela keia. Eia na olelo hoomaopopo mahope o keia buke auhau.

AUHAU O KA MAKAHIKI MUA.

1. I ka makahiki mua i laha ae ai keia kanawai i na moku a pau o keia pae aina a puni, he makahiki

hookupu hapalua ia o ke kino; penci: Kane, hapalua; wahine, hapaha; keiki i hala na makahiki 14, hapawalu. Oia ka makahiki hookupu Dala okoa o ka aina; o ka makahiki hope he makahiki hookupu hapalua ia o ka aina; oia ka makahiki hookupu Dala okoa o ke kino.

KA HANA A NA'LII.

II. E na'lii o ke aupuni, e noonoo pono i na olelo o keia Kumu kanawai o ke aupuni; e hooano hou ae i ko oukou noho ana ma keia hope aku, ua oi aku no ko oukou pono a me ka pomaikai ma keia olelo, ke ano e ae ka noho ana. O ka noho nui ana o na kanaka nohowale, hana uuku a kakou i kuhi hewa ai he hana io ia, e pau ia; eia no ka uku o ko oukou noho alii kahiko ana mai no ma ka aina; o ka waiwai o na poalima koele a pau o ko oukou mau aina, no oukou no ia. O ka hapa umi o ka waiwai auhau o ka makahiki o ko oukou mau aina, no oukou no ia, aole ko ke kino. Aka, o na'lii komo ole i ka oukou ahaolelo i ka wa kahiko, aole ia, e noho konohiki no hoi lakou, ma ka oi o ko lakou pono i ka hana e like pu ai ka noho ana; o ka imi i ka pono no ka poe hana o na makaainana e noho maluhia lakou, a me ka noho oluolu ana o ka poe nawaliwali, a me na malihini o na aina e mai.

NO NA KONOHIKI.

III. E na konohiki a pau o ke aupuni, e noonoo io na lelo a pau o keia kanawai, o haule auanei oukou i na olelo o ka pauku eiwa; e imi i waiwai no oukou ma ko oukou mau la koele o na poalima; e noonoo i ka hana e waiwai ai ka aina, a me na makaainana malalo iho o oukou maluna hoi o ka aina. O ka like pu o ka noho haahaa ana o ka poe kiekie me na makaainana malalo o na kanawai a pau a na'lii i hoomalu ni no ke aupuni. I ka makahiki alua i laha ai keia palapala, oia ka makahiki hookupu dala o kou, e haawi mai na konohiki i ka hapaumi o ko lakou waiwai a pau, o na poalima koele

no ke Alii nui; a i ka makahiki hookupu hapalua, i hookahi hapa lima o ka waiwai o na konohiki e hawi mai ai, oia ka mau o ka hookupu a na konohiki o ke aupuni.

NO NA LUNA I KOHO HOU IA.

IV. E ka poe i kohoia i mau luna hooponopono no keia olelo hou o ke aupuni; o ka poe no a pau i kapaia he luna, no lakou keia olelo hoomaopopo; ua kohoia oukou i poe hai aku i ka hana e like loa me keia palapala, a i ike aku oukou e hana ia ana e na'lii, a e na konohiki paha, e ka poe no a pau e hana ana i kekahi mau mea i hooleia e keia olelo, e hai pololei aku ia lakou i ka hewa oia hana ana. O ka ohi i kela mea i keia mea a pau i kapaia na na makaainana; o ka hai aku i na makaainana i na hana pohihihi o ka olelo, a e popilikia'i ke kino; ua hoouluia ka palaualelo i ka pololi a me ka ilihune; O ka hoomau o ka hana ma na waiwai kupono i na aina a puni ka moku; O ka nana pono i ka helu o na kanaka a me ko na kamalii a me ko ka poe nawaliwali, a me ko ka poe i make a me ko ka hanau i ka makahiki hookahi; o ka noonoo i na olelo o na makua i lehulehu na keiki i kaawale ole aku kekahi, pela no ka noonoo ana i ko ke kanaka hookahi i lehulehu na mea nawaliwali; O ke kukakuka me na konohiki i ka waiwai pili pono ma ko lakou mau aina iho, i like loa me keia olelo; o ka noonoo i ka hana e oi aku ai ka loaa mai mamua o na waiwai i loaa ma ka makahiki mua, i ike ia ka oi a me ke'mi o ka waiwai ma keia hope aku o na aina a puni.

NA MEA KAPU O KE KUAHIWI.

V. O na mea i hoomaluia ma na kuahiwi a pau e na konohiki, hookahi no laau a na konohiki e hoomalu ai o na laau uluwale a pau o ka nahelehele, aole na laau i hana ia e ka lima kanaka nana iho no ia. Ina i lawe kekahi o na makaainana i ka laau a ke konohiki i hoomalu ai, i elua i hookahi ana, i hookahi a ke konohiki, pela no a hiki i ka nui loa. Eia

ka ke Alii nui mau laau i hoomalu ai, o ka iliahi, aole na hele kuahiwi e hoopa iki aku ia laau, a hiki i ka wa ia ke Alii nui e olelo ai e lawe ai kela kanaka keia kanaka i ka iliahi; i hookahi hapakolu a ke kanaka, elua a ke Alii nui. Eia ka lua o kana laau i hoomaluai; o ka laau nui i puni ole i ke kanaka hookahi ke apo ae, aole loa ia e kua wale ia; e kuaia no i waa, a i hoe paha, aole ka mea e ae; Eia ka uku o ka mea i hoole i ke kapu oia mau laau, a kua wale i ka laau nui a hahai wale i ka iliahi liilii o ke kuahiwi; i hookahi haneri oa hale e kua'i a halihali i kai; elima iwilei ka loa o ke oa. Aka, i lako na kanaka i ka pahi ololua, oia ke kolu o ka poe nana e kua na laau nui o ka nahelehele, aole ka iliahi. Aka, o ka oo, a me ka mamo, o ko laua kapu kahiko no. Eia ka mea kapu loa o ke kuahiwi a pau o na aina; o ke puhi i ke ahi a pau na mea uliuli o ke kuahiwi; eia kona uku e hana i ka hana kaumaha loa i elua makahiki me na malama eono, oia ka uku o ke puhi ahi o ke kuahiwi.

NO KA PILI ANA O KE KANAWAI.

VI. Eono malama e hooponopono ai na Kiaaina, a me na konohiki i ka hihia o na lihiaina, a me ka mea pono ole i pono; e hookaawale e i na hihia o ka hana ana i pololei; o ka hoonoho e aku i na wahi kanaka ma ko oukou mau aina i pono ai lakou, o ka imi e i ka uku o ka poe hana e like me ke ano o ka nui o ka hana a ke kanaka, ua like no ka uku pela. Aka, aia no ma ka pono o ka olelo ana ka uku o ka poe a pau i kohoia'i i poe luna hana pono. Mahope o keia mau malama eono, e hooukuia'i na'lii; a me na konohiki, a me na makaainana, e like me ka uku o na olelo i paleia o keia Kumu kanawai.

AHAOLELO NA NA'LII.

VII. I na la mua o Aperila he mau la ahaolelo ia

no na'lii, e kukakuka lakou i ka pono o na mea a pau e noho ana ma keia aupuni. Oia ka hana e mau ai ka noho alii ana maluna o na makaainana malalo iho o na kanawai a pau a oukou i ae ai no ke aupuni.

Aka, o ka pakahi o ka hana a ke kanaka ka pono loa, e waiwai ai paha na aina, penei; o ka mahiai wale no ka kekahi, o ka lawaia ka kekahi; o ke kalai waa ka kekahi; o ke ako hale ka kekahi; o ke kuai ka kekahi; o kela hana o keia hana a pau o ke aupuni e pakahi i na kanaka, aia no ia i ka manao o ka poe hana maikai.

Aka, o na auhau i oleloia mamua'ku o ke kau ana o keia kanawai, a me na hana i olelo mua ia, e hanaia no ia mau hana a pau i kaawale, alaila pau ka mea kahiko.

Ua kauia keia kanawai i ka makahiki o ka Haku hookahi tausani ewalu hanere me kanakolukumamaiwa i ka malama o Iune i ka la ehiku.

KAMEHAMEHA III.

June 7, 1839